

نامه به سردبیر

بازخوانی نظام آموزش در ایران

داریوش فرهود* ۳، ۲، ۱

۱. دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۲. * نویسنده مسئول: عضو پیوسته گروه علوم پایه، اخلاق و آموزش، فرهنگستان علوم پزشکی ایران، farhud@sina.tums.ac.ir

۳. کلینیک ژنتیک، میدان ولیعصر، تهران

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۰۶

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۱۵

مقدمه

آموزش و پرورش و سپس آموزش عالی، در تمامی شاخه‌های علوم در مناسبات متقابل و اندرکنش با مسائل، امکانات یا محدودیت‌های اجتماعی، اقتصادی، به‌ویژه خصوصیات فرهنگی و اخلاقی جامعه است. در این راستا، جنگ، بلایای طبیعی (زلزله، سیل، خشکسالی)، تنگناهای سیاسی و تحریم‌ها، فرار مغزها، همگی اثرات غیر قابل انکار بر روند آموزش و پرورش هر کشور دارند. بدیهی است اختلاف نظرها و مشکلات اجتماعی، می‌توانند موجب جابجایی ارزش‌های اخلاقی، بحران‌های اقتصادی، کاهش میهن‌پرستی و روح خدمت‌گزاری و در مقابل، رشد خودکامگی، خودخواهی (بی‌توجهی، بی‌تفاوتی)، حتی کوچ از وطن شوند، که همگی به نفع رقبای یک ملت تمام می‌شوند. با توجه به تمامی عوامل مخرب، در حال حاضر (به هر دلیل)، مشکلات نگران‌کننده‌ای در وضعیت و روند آموزش در کشور به چشم می‌خورند که یادآوری هشدار و توصیه‌های تخصصی و کارشناسانه می‌تواند از رسالت‌های فرهنگستان باشد.

آسیب‌شناسی علاج‌جویانه آموزش در جامعه

۱. تقویت باور و تعهد دانشمندان، متفکران و استادان دانشگاه، به وظایف و مسئولیت‌های خود در قبال جامعه.
۲. تقویت آرمان‌گرایی جوانان نسبت به مسائل علمی و نگرش به جامعه با توسعه پایدار.
۳. ارتقای ارزش‌های اخلاقی به ویژه در نزد جوانان (جلوگیری از اشاعه مادی‌گرایی).
۴. استفاده از رسانه‌های جمعی بخصوص رادیو و تلویزیون با تهیه برنامه‌های هدفمند
۵. ارتقای آموزش دانشگاه‌های کشور (از نظر منابع مالی و نیروی انسانی)(۱).

۶. بازنگری در روند اهدای بورس‌های تحصیلی، چه از نظر انتخاب افراد و چه از نظر رشته تحصیلی.
۷. آموزش علوم دانشگاهی مبتنی بر نیاز جامعه
۸. عملیاتی کردن توصیه‌های اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه‌ای در حوزه پژوهش
۹. بازنگری و تحول آموزش در جهت مهارت‌محوری در همه مقاطع
۱۰. لزوم اتخاذ معیارهای علمی در پذیرش دانشجو و استاد و نیز ارتقای استادان (توجه خاص به توانایی در نوآوری (Innovation) و آفرینش (Creation)) (۲ و ۳)
۱۱. برداشتن رانته‌های سیاسی، جناحی، خانوادگی و قومیتی از علوم (آموزش و پژوهش).
۱۲. توجه به راهکارهای جذب و نگهداشت نخبگان علمی، دانش‌آموختگان و فارغ‌التحصیلان ایرانی مقیم خارج از کشور
۱۳. خودکفایی دانشگاه‌های دولتی یا خصوصی‌سازی دانشگاه‌ها(۴)
۱۴. ایجاد هیئت امانت از دانش‌آموختگان همان دانشگاه برای شناسایی، اولویت‌بندی، برنامه‌ریزی و پایش مسائل، مشکلات موجود و راه‌حل‌های پیشنهادی محلی.
۱۵. برقراری ارتباط (عرضه و تقاضا) بین مراکز تربیت نیروی انسانی (دانشگاه‌ها) و سازمان‌های جذب فارغ‌التحصیل (وزارتخانه‌ها، صنایع، بازار کار).
۱۶. تأکید بر پژوهش‌های کاربردی در دانشگاه‌ها
۱۷. ایجاد کمیته‌های برنامه‌ریزی نخبه‌پروری (Capacity Biding)
۱۸. بالا بردن بودجه پژوهش و رساندن به دست کم ۱ درصد، تأمین این بودجه از سازمان‌های استفاده‌کننده (صنایع ...) و بخش‌های خصوصی (برنامه‌های خودکفایی دانشگاه‌ها).
۱۹. ایفای نقش فعال‌تر فرهنگستان علوم پزشکی که باید به عنوان اتاق فکر و «شورای مصلحت علوم» باشد.
۲۰. ضرورت آموزش دو زبانه از دوره دبیرستان (زبان انگلیسی).

۲۱. واگذاری بسیاری از بخش‌های خدماتی دولتی شده، به بخش خصوصی و عدم دخالت نهادهای دولتی در امور بخش‌های واگذار شده
۲۲. توجه ویژه به چهار اهرم توسعه پایدار: پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی، پایداری زیست محیطی، به ویژه پایداری اخلاقی.
۲۳. همکاری با کشورهای در حال پیشرفت
۲۴. تحول کامل آموزش عالی (به‌ویژه علوم پایه) براساس الگوی دانشگاه‌های نسل سوم و چهارم
۲۵. توجه به پرورش، ایمان، اخلاق، انگیزه و میهن‌پرستی، شوق به خدمتگزاری در کنار آموزش (شروع از دبستان).
۲۶. استواری روش‌های آموزش علوم پایه، براساس یادگیری انتقادی و جستجوگری، نه حفظیات.
۲۷. برداشتن مافیای کنکوری و فرهنگ تست زدن از سیستم‌های انتخاب دانشجو و همچنین برخورد و مجازات با مدارک جعلی و مدرک فروشی.
۲۸. الگو شدن و پیشگامی دانشمندان و نقش پر رنگ ایشان در سرنوشت کشور و ملت
۲۹. اهمیت دادن به آموزش و نگرش در علوم برای کودکان (همانند شروع ورزش از دبستان)
۳۰. برنامه‌ریزی سیستم‌های آموزشی برای تقویت فکر کردن، نه برای حفظ کردن
۳۱. توجه به محیط خانوادگی استوار و سالم (نقش بسیار مهم در رشد و شکل‌گیری استعداد علمی و معنوی کودکان)
۳۲. توجه ویژه به پیشرفت پژوهشگران و دانشمندان جوان (با حفظ برابری زنان و مردان)
۳۳. تقویت و همکاری و استفاده از سازمان‌ها و انجمن‌های غیردولتی (NGOS)
۳۴. توجه و سرمایه‌گذاری کلان در بیوتکنولوژی ICT.
۳۵. توجه به گوناگونی فرهنگ و زبان، در کنار پاسداری از زبان مادری و فرهنگ بومی.
۳۶. ایجاد مراکز پژوهشی نمونه (Center of Exelency) در کشورهای در حال پیشرفت.
۳۷. توجه به برنامه‌ریزی و پایش روندهای جهانی شدن (Globalization) حاشیه‌ای شدن (Marginization) و محلی شدن (Localizahian)
۳۸. توسعه نگرش و کاربرد همگرایی علوم، در آموزش عالی، به‌ویژه در علوم پایه.
۳۹. آموزش سبک زندگی سالم و ساده (خواب، تغذیه، خانواده، اشتغال، ورزش، تفریحات مناسب) و دوری گرفتن از تجمیل‌گرایی و گران زیستن
۴۰. توجه ویژه به آموزش، پرورش و خدمات در دوران پس از کرونا (آسیب‌های آموزش‌های مجازی)
۴۱. برقراری آموزش‌های شغل‌آفرین، با توجه به نیاز جامعه و تغییر مشاغل و الگوی اقتصادی جهان پس از کرونا.
۴۲. آموزش مهارت‌های زندگی، مانند تاب‌آوری (Tolerance, Resilience) و سازش‌پذیری (Adaptability) در جامعه، محیط کار، به ویژه خانواده‌ها
۴۳. آموزش، گسترش و تحکیم اصول اخلاق فردی، اخلاق حرفه‌ای و اخلاق اجتماعی
۴۴. همگامی با روند تکامل و گسترش تکنولوژی هوش مصنوعی.
۴۵. توجه و برنامه‌ریزی برای وضعیت سالمندی در جهان (نزدیک مرز ۱۰ درصد جمعیت جهان) تا سال ۲۰۵۰ و رشد منفی زادآوری در ایران.
۴۶. ارتقای سواد اجتماعی (Social literacy)، سواد سلامت (Health literacy)، سواد معنوی (Spiritual literacy) و سواد زیست محیطی (Environmental literacy) در جامعه.
- باتوجه به توسعه شتابان علوم و تغییرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جوامع، نظام آموزشی کشور که سازنده نیروی محرک توسعه است باید مورد بازنگری قرار گیرد. اصلاح وضع موجود نظام آموزشی نیازمند شناسایی آسیب‌ها و راهیابی به منظور رفع آنها و دستیابی به وضع مطلوب است.

Latter Editor

Review of the Education System in Iran

Dariush Farhoud^{1,2,3*}

1. *Corresponding Author: School of Public Health, Tehran University of Medical sciences, farhud@sina.tums.ac.ir

2. Permanent Member of Basic sciences /Medical Ethics Group. Academy of Medical sciences I.R of Iran

3. Genetics Clinic, Valiasr Square, Tehran

منابع

۱. شمس مورکانی غلامرضا؛ صفایی موحد سعید؛ فاطمی صفتعلی. آسیب‌شناسی فعالیت‌های آموزش و بهسازی منابع انسانی. آموزش و توسعه منابع انسانی. ۱۳۹۴؛ ۲(۷): ۱۰۰-۷۱.
۲. محقق‌ی محمدعلی، امامی رضوی سیدحسین، پورمند غلامرضا، تبریزی نرگس، دبیرمقدم محمد، سجادی جزئی سیدجمال‌الدین و همکاران. ارتقای نظام انتخاب استاد در آموزش عالی سلامت جستاری در شایستگی‌های استادان آموزش عالی سلامت. فرهنگ و ارتقای سلامت. ۱۳۹۹؛ ۴(۳): ۳۱۲-۳۳۷.
۳. محقق‌ی محمدعلی، مرندی سیدعلیرضا، سجادی جزئی سیدجمال‌الدین، کلانتر معتمدی سیدمحمد رضا، فروتن سیدمحسن، امامی رضوی سیدحسین، و همکاران. انتخاب دانشجویان شایسته و تحول‌آفرین و ارتقای نظام انتخاب دانشجو در آموزش عالی سلامت. فرهنگ و ارتقای سلامت. ۱۴۰۰؛ ۵(۱): ۳۸-۵۱.
۴. امیری فرح آبادی جعفر، ابوالقاسمی، قهرمانی محمد. آسیب‌شناسی فرایند سیاست‌پژوهی در نظام آموزش عالی ایران؛ مطالعه‌ای کیفی. مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی. ۱۳۹۵؛ ۸(۴): ۱۷۱-۱۳۹.